

Felsefi Düşüncenin Özellikleri

Hayret etme: Herkesin

kanıksadığına, körleştğine şaşırmasıdır; varoluşun mucizesi karşısında sarsılmasıdır.

* Dünyayı ve nesneleri alışlagelmişin dışında, yeni bir gözle görebilmektir. Düşünceyi harekete geçiren ilk kıvılcımdır.

- *Örnek:* Her gün doğan güneşe sıradan bir olaymış gibi bakmak yerine, "Neden hiçbir şey yok da bir şeyler var? Bu evren nasıl böyle işliyor?" diyerek aniden büyülenmek.

Merak etme: Hayretin açtığı o derin çatlağın içine bakma cesareti ve bilme arzusudur.

** Bilgiye ulaşma isteğidir. İnsanın öğrenme arzusunu canlı tutarak soru sormasını sağlar.

- *Örnek:* Gökyüzüne bakıp hayret ettikten sonra, "Acaba yıldızların ardında ne var? İnsan zihni bu sonsuzluğu kavrayabilir mi?" diyerek araştırmaya koyulmak.

Şüphe etme: Sana altın tepside sunulan hazır "doğruları" elinin tersiyle itmek, sürüye körü körüne uymamaktır.

*Doğru olduğu kabul edilen bilgileri hemen benimsemeyip, üzerinde düşünerek doğruluğunu denetlemektir. Felsefede şüphe bir araçtır.

- *Örnek:* "Büyüklerimiz böyle buyurmuş, demek ki ahlaklı olan budur" demek yerine, "Bana öğretilen bu iyilik ve kötülük kavramları gerçekten doğru mu, yoksa sadece toplumun bir dayatması mı?" diye sormak.

Sorgulama: Şüpheyi eyleme dökmek, soruların çekiciyle hakikati deşmektir.

*Bir konu hakkında sorular sorarak onun özüne inme çabasıdır. Analiz etme ve eleştirel değerlendirme sürecidir.

- *Örnek:* "Eğer herkesin kendi doğrusu varsa, evrensel bir ahlak yasasından bahsedebilir miyiz?" gibi sorularla kavramların en derinine inmek.

Yığılımlı (Kümülatif) ilerleme:

Felsefede bilimdeki gibi eskiyi çöpe atıp ilerleme yoktur; felsefe bitmez, felsefe birikir. Geçmişin küllerinden yeni ateşler yakmaktır.

*Felsefede sorulara verilen yanıtlar zamanla birikir. Bilimdeki gibi doğrusal bir ilerleme değil, tarih boyunca ortak bir düşünce mirasının oluşmasıdır.

- *Örnek:* Platon'un "ideal devlet" anlayışının yüzyıllar sonra bile eskimemesi; bugün bile yeni filozofların onun fikirlerinin üzerine (veya ona karşı) kendi düşüncelerini inşa etmesi.

Rasyonel olma: Aklın çekiciyle

heykeli yontmaktır. Duyguların veya efsanelerin karanlığına değil, mantığın aydınlığına sırtını dayamaktır.

*Akılcı olmaktır. Felsefi düşüncenin mantık kurallarına uygun, tutarlı ve akla dayalı olması gerekir.

- *Örnek:* İnsanın doğasını ve kötülüğün kaynağını açıklarken mitolojik hikayelere değil, mantıksal neden-sonuç zincirlerine ve akli çıkarımlara başvurmak.

Tutarlı olma: Düşüncelerinin kendi

içinde savaşmaması, argümanların arasında kusursuz bir ahenk olmasıdır.

*Bir düşüncenin kendi içinde çelişki barındırmamasıdır. Argümanların birbirini desteklemesidir.

- *Örnek:* Bir filozofun eserinin bir sayfasında "İnsan eylemlerinde tamamen özgürdür" deyip, diğer sayfasında "Her şey kaderin mutlak kontrolündedir" dememesi gerekir. Fikirler gelişmemelidir.

 Refleksif olma: Düşüncenin kendi üzerine kıvrılması, aklın kendi kendini aynada izlemesi ve yargılamasıdır.

*Düşüncenin kendi üzerine dönmesidir. Yani "düşünce hakkında düşünmek" veya bilginin kendisini sorgulamaktır.

- *Örnek:* Sadece dünyayı düşünmek değil; "Ben şu an nasıl düşünüyorum? Benim bu bilgiyi elde etme yöntemim doğru mu? Zihnim beni yanıltıyor olabilir mi?" diyerek düşüncenin bizzat kendisini düşünmektir.

Eleştirel olma: Hiçbir iddiayı, ne kadar otoriter olursa olsun, akıl süzgecinden geçirmeden yutmamaktır.

*Bir bilgiyi veya görüşü akıl süzgecinden geçirmeden kabul etmemektir. Her şeyi yargılama ve değerlendirme sürecidir.

- *Örnek:* Kant'ın ahlak felsefesini okurken bile "Bu kural her durumda geçerli olabilir mi? Burada gözden kaçırdığı bir detay yok mu?" diyerek metne meydan okumak.

Sistemli olma: Dağınık ve savruk fikirleri bir araya getirip, temelleri sağlam bir mimari yapı, bütüncül bir dünya görüşü kurmaktır.

*Düşüncelerin rastgele değil, belirli bir düzen, yöntem ve yapı içinde sunulmasıdır.

- *Örnek:* Aristoteles'in; ahlakı, siyaseti, doğa bilimlerini ve mantığı birbirine kopmaz bağlarla bağlayarak devasa ve tutarlı bir felsefi sistem inşa etmesi.

Evrensel olma: Sadece bir köyün, tek bir ulusun veya belirli bir çağın dertlerini değil; tüm insanlığın omuzladığı ortak meseleleri dert edinmektir.

- *Felsefenin konularının tüm insanlığı ilgilendirmesi ve üretilen bilgilerin yerel değil, genel bir nitelik taşımasıdır.
- *Örnek:* "Bugün Türkiye'deki hukuk kuralları nasıldır?" diye sormak yerine, "Zaman ve mekandan bağımsız olarak 'Adalet' nedir?" sorusunu sormaktır.